

Římské právo II

Ladislav Vojáček

Zástavní právo

Leopold Heyrovský

Jan Vážný

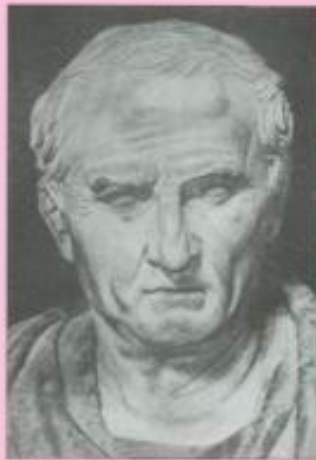
Otakar Sommer

Právo a společnost

J. Kincl

Deset
slavných
procesů
Marka Tullia

C·H·BECK

Michal
Skřejpek

Zástavní právo

- = jedna z forem zajištění závazku
- = institut stojící na pomezí závazkového práva a práva věcného.
 - věcněprávní je obsah
 - závazkovým poměrem jej zase přibližuje jeho určení (smysl)
- pojmem zástavní právo jako součást věcných práv

EXKURS: Jiné formy zajištění závazků

■ dlužník sám

- poskytnutí závdavku
- závazek k zaplacení konvenční pokuty
- uznání dluhu
- přísaha (v případě závazku nezletilého)

■ třetí osoba (intercese)

- a) dlužnická solidarita (závazky in solidum)
- b) rukojemství
 - akcesorická a subsidiární povaha

Definice zástavního práva

= věcné zajišťovací (garanční) právo, jež pro případ možné budoucí insolventnosti dlužníka dává věřiteli **reálné** zajištění jeho pohledávky tím, že se z dlužníkovy majetku nebo z majetku třetí osoby vyčlení nějaká věc.

Charakteristika zástavního práva

- zástavní právo se váže k nějakému závazkovému (obligačnímu) vztahu
 - akcesorický závazek
- zástavu nemusel vždy poskytovat dlužník
 - = „zástavní dlužník“ (zástavce)
 - a) dlužník z vlastního závazkového vztahu
 - b) někdo třetí

Osnova výkladu

- společné principy zástavního práva
- funkce
- jednotlivé formy
- předpoklady vzniku
- předmět
- obsah
- několikanásobné založení jedné a téže věci
- zánik
- právní ochrana

1. Společné zásady (principy)

- náleží věřiteli
- je akcesorické povahy
- je to věcné právo X ve výjimečných případech musí ustoupit vlastnickému právu třetího
- je to věcné právo k věci cizí = je to právo omezené
- je nedělitelné
- je reálným zajištěním pohledávky

2. Funkce zástavního práva

- zajišťovací (donucovací)
- uhrazovací, též realizační

3. Formy zástavního práva

- fiducie (nepravé zástavní právo)
- ruční zástava (pignus)
- hypotéka

Fiducie

= věcné zajištění závazku převodem vlastnického práva k určité věci na věřitele se závazkem věřitele věc po splnění dluhu vrátit

= předchůdce klasického zástavního práva

- věřitel = fiduciář

- dlužník = fiduciant

Fiducie

- nebyla zástavním právem v pravém slova smyslu
 - dlužník na věřitele převáděl vlastnické právo k věci, kterou se zajišťoval závazek (zpravidla formou mancipace)
 - právo věřitele nebylo omezené pouhým účelem uspokojit věřitelovu pohledávku.

Pactum fiduciae

- = dohoda, na základě níž vznikala věřiteli povinnost pozemek po splacení pohledávky vrátit
 - a) LEX COMMISORIA
 - = klauzule, že zastavená věc propadne věřiteli
 - b) PACTUM DE VENDENDO
 - = vedlejší dohoda, ukládající fiduciáři, aby pozemek prodal, uspokojil svůj nárok a zbytek vrátil dlužníkovi
 - HYPEROCHA (SUPERFLUUM) = zbytek, který se vracel dlužníkovi
- po splacení dluhu REMANCIPACE = formální postup negující dřívější mancipaci

Právní účinky fideucie

- a) reálně zajistila fideuciářovu pohledávku
- b) *actio fideuciae contraria* (žaloba zástavního dlužníka proti věřiteli ...)
- c) infamující *actio fideuciae directa* (žaloba věřitele, kterou se dožadoval náhrady vynaložených nákladů)

Pignus (ruční zástava)

= věcné právo k cizí věci umožňující
zajistit věřitelovu pohledávku
převodem detence věci na věřitele

- dlužník zůstával vlastníkem zastavené věci
- dlužník zastavenou věcí nemohl disponovat

Hypotéka

= zajišťovací (garanční) věcné právo k cizí věci, které umožňuje zajistit věřitelovu pohledávku pouhou smlouvou, do jisté míry omezující vlastníková práva k zastavené věci

- nezabavuje dlužníka ani vlastnictví, ani držby zastavené věci

4. Předpoklady vzniku zástavního práva

1. existence věřitelovy pohledávky
/tradičně zápůjčka (mutuum)/
2. zástavní dlužník musel být alespoň bonitárním vlastníkem zastavené věci
3. conventio pignoris (dohoda o zastavení věci) = dohoda
 - na zajišťované pohledávce
 - na předmětu zástavního práva

5. Předmět zástavního práva

= kterákoliv věc způsobilá zajistit účel zástavního práva (kterákoliv zpeněžitelná věc)

- věc hmotná i nehmotná (především pohledávka)
- věc nezastupitelná i zastupitelná
- věc jednoduchá i složená
- věc plodonosná
- ideální podíl na nějaké věci
- veškerý majetek dlužníka (generální zástava)
- věc, kterou věřitel sám dostal k zajištění pohledávky (**podzástavní právo**, subpignus)

6. Obsah zástavního práva

= práva, resp. oprávnění, a povinnosti

- věřiteli příslušelo
 - ius possidendi
 - **ius distrahendi**
- a zástavnímu dlužníku tomu odpovídající povinnosti

Předpoklady uplatnění ius distrahendi

- již splatná pohledávka
- dlužník svou povinnost nesplnil včas nebo řádně
- uplynutí dvouleté čekací doby

7. Několikanásobné zastavení jedné a téže věci u hypotéky

- zásada PRIOR TEMPORE, POTIOR IURE
 - odkládací podmínka
- pokud vznikla dvě zástavní práva zároveň:
zásada MELIOR EST CAUSA
POSIDENTIS
- privilegovaná zástavní práva
- hypotekární sukcese umožnila měnit pořadí

Privilegovaná zástavní práva

- a) právo nedospělého k věcem, které z jeho majetku získal opatrovník
- b) zákonné zástavní právo fisku
- c) zákonné zástavní právo manželky na vrácení věna
- d) zástavní právo osob, které poskytly zástavnímu dlužníku úvěr, aby financoval opravu zastavené věci

8. Zánik zástavního práva

- splnění dluhu (X pignus Gordianum)
- zpeněžení zástavy věřitelem
- další
 - zpracování zastavené věci
 - spojení zastavené věci do nerozlučné jednoty s jinou
 - fyzický zánik zastavené věci
 - splynutí zástavního a vlastnického práva
 - zřeknutí se práva zástavním věřitelem
 - vydržení vlastnického práva

9. Právní ochrana zástavního práva

Zástavnímu věřiteli příslušela

- posesorní ochrana (*interdicta possessoria*)
- ochrana petitorní (žaloby)
 - věcná žaloba (*actio pigneraticia in rem*)
 - osobní žaloba (*actio pigneraticia contraria*)

Zástavnímu dlužníkovi příslušela

- osobní žaloba (*actio pigneraticia directa*)

Actio pigneraticia in rem

- někdy jiné názvy: vindicatio pignoris, actio hypothecaria, actio quasi serviana ad.
- věřitel se dožadoval
 - nabytí dosud neexistující držby, nebo
 - získání ztracené držby.

Actio pigrericaticia contraria

- věřitel uplatňoval na dlužníku
 - právo na náhradu vynaložených nákladů
nebo
 - právo na náhradu vzniklé škody

Actio pigraticia directa

■ zástavní dlužník

- se dožadoval náhrady škody nebo
- požadoval hyperochu (superfluum)